

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

NR 1 2013

Välkommen till Veteranföreningens
årsmöte tisdagen den 21 maj 2013
på Folkbildningsrådet i Stockholm

10.00 Välkomstkaffe

10.30 Vad händer inom folkhögskolan idag?

Gunnar Falkeby med aktuellt från Folkbildningsrådet

Är det skillnad på internat- och externatelever?

Kerstin Mustel redogör för en färsk undersökning

Lunch på närbelägna restauranger. Var och en betalar själv

Årsmötesförhandlingar

15.00 Avslutning

Anmäl deltagande senast den 11 maj 2013 till ordförande Lena
Skördeman, Stureborg Torpa, 573 94 YDRE, tfn 0140-40005,
E-post: lena@skordeman.com

Motioner till årsmötet lämnas till Lena Skördeman senast den 31 mars
2013.

Folkbildningsrådet ligger på Rosenlundsgatan 50 i Stockholm. Det är
nära järnvägstationen Stockholm Södra. Närmaste T-bana är Mariatorget.

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEMLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 1
ÅRGÅNG 13

MARS 2013

MEMLEM I FÖRENINGEN BLIR DU
GENOM ATT BETALA IN MEMLEMSAVGIFTEN
F.N. 150 KRONOR PER ÅR
TILL FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING
PLUSGIROKONTO 400 28 34 - 2
GLÖM INTE ATT ANGE NAMN OCH ADRESS

INNEHÅLL

Årsmöte	1
Förtroende	2
Jag drömmer om folkhögskolan	3
Oscarspriset i svensk folkbildning	4
Vil du resa till Kurdistan	4
Verksamhetsberättelse	5
Nya stadgar	7
Är det skillnad på internat- och externatdeltagare	8
Amnä kan tänka sig ge mer till folkhögskolorna	9
Följ med till Stora Karlsö	10
Naturupplevelser på Stora Karlsö	11
Resa till Wien	12
Välkommen till Linköping	12

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.boraeng@swipnet.se

Jörgen Håkansson
jorgenh1@telia.com

Rune Nilsson
rune.nilsson@folkbildning.net

Grafisk formgivare

Bertil Forsberg Consulting
bfgrafiskdesign@yahoo.se

FÖRTROENDE

Lärarnas tidning, Lärarförbundets organ, skriver att var åttonde lärare under 40 inte läst någon skönlitteratur alls det senaste året. En av tre läser max två böcker per år. Samtidigt går elevernas läsförmåga nedåt.

Några tillfrågade yngre lärare bekräftar bilden: de har inte läst någon bok. Undantaget är en lärare på Hvilans folkhögskola som berättar att hon uteslutande använder skönlitteratur som kursböcker i svenska och engelska.

-Vi läser tyst, vi läser högt, vi lyssnar på texten, skriver om den och pratar om den. Utifrån texten tar vi upp olika språkliga aspekter, lyfter teman och knyter an till kultur, samhällsliv och historia.

Litteraturen har i 125 år varit ett viktigt ämne på folkhögskolan och har givits tid i planeringen. Vill man ha vetenskapligt stöd för det finns forskare som Martha Nussbaum. Bland annat i boken *Cultivating Humanity* skriver hon om nödvändigheten av tre ting: att leva ett liv med eftertanke, att se sina band till människor med helt andra villkor än man själv och att tänka sig in i hur det vore att verkligen vara en människa som är helt olik en själv. Många universitet i USA har "liberal education" som ett obligatoriskt komplement till snäva ämnesstudier. Då kan företagsekonomer eller tandläkarstuderande läsa om sexuella minoriteter eller en afrikansk by.

I tidskriften *Folkhögskolan* skriver Gösta Vestlund om solidariteten. Vi behöver förvalta vår sociala förmåga.

För drygt fyrtio år sedan fördes ett livligt resonemang om något samhällsproblem i en grupp på en fritidsledarlinje. Det kom ivriga förslag på lagar och kontrollåtgärder, och på straff för dem som ändå kunde slinka igenom. Sammanbitet. Nästan knutna nävar. Då sade Hans, en lång blek 24 åring med sådant eftertryck att alla hejdade sig:

ETT SAMHÄLLE MÅSTE BYGGA PÅ FÖRTROENDE.

Plötsligt tänkte alla efter: Är människor något som vi måste skydda oss mot? Som fästingar och ehec-bakterier? Ånej. Vi ska vinna varandras förtroende.

Så hamnade diskussionen på en annan grund, och allt blev litet mer möjligt.

Lena Skördeman

JAG DRÖMMER OM FOLKHÖGSKOLAN

En följetong

Kapitel 7

Varför kallar man en del av medarbetarna för "övrig personal"

"- - - vi är involverade i ett betydelsesammanhang som begränsar och hänvisar oss till det som är våra egna tolkningar och berättelser."

Bernt Gustavsson

Det går ett halvår och så börjar det krylla bakom pannbenet – jag vill så gärna skriva för alla gamla folkhögskolevänner/veteraner. Jag tycker hela tiden att jag kommer på att **detta** eller **det här** borde tas upp... och så händer det som inte får hända, man blir sjuk. Jag har i tre månader varit riktigt sjuk, sänkan över 150 i en månad, ingen förstår varför, och jag svetts och hostar lungorna ur mig och jag går ned i vikt och när jag drömmer är jag inte säker på om jag yrar eller drömmer. Vid ett tillfälle fick jag för mig att jag hörde en ung entusiastisk folkhögskoleföreträdare i TV säga att man tänkte starta "**imam**-utbildning" och då förstod jag att mina drömmar måste vara mar-drömmar.

Jag har under några år efterlyst fler berättelser om den gamla folkhögskolan, och då menar jag inte sådana där festtalslögnaktigheter som vi alla klämt ur oss vid skilda tillfällen. Nej, riktiga historier, om till synes obetydliga detaljer och allt annat än spektakulära händelser ur det svenska folkhögskolelivet. Vi är ju många som kan berätta – så roligt det skulle vara att här i *veteranen* få sig sådana ögonblick ur denna märkliga skolforms hundrafemtio år till livs. De tre volymerna **Folkhögskoleminnen** borde snart kompletteras med ett fjärde band: varje år går fler och fler av dem som varit med under de

stormiga slutdecennierna av 1900-talet i pension. Det måste finnas oändligt mycket att berätta, som idag bara är historier, närmast legender, på egna skolan, där de ständigt berättas på nytt när man ses över något födelsedagskaffe i matsalen.

Vem berättar historierna om alla dessa fantastiska medarbetare i den sk gruppen "Övrig personal"?

På en av mina skolor hade vi en vaktmästare som var gift med en städerska. De hade varit på skolan sedan strax efter första världskriget när jag mötte dem i slutet av 60-talet. Och så berättade städerskan att de i början av sina anställningar hade bott i en liten stuga på skolområdet, och nästan alla, också lärare och styrelseledamöter, hade en eller två elever som inneboende eftersom det var ont om elevrum. "Vi hade två pojkar en vinter", sa hon, "en tunn och mjukig en från Östbjörka och en lite ämrig en från norra Värmland, och de frös hemskt, fast vi eldade både i vardagsrummet och i kaminen, men de frös och det var trettio grader kallt så det fanns bara en sak att göra. Vi makade åt oss i sängen och så kröp pojkarna ner mellan mig och min gubbe." Hon suckade. "Varmt blev det ju", la hon till.

Vem berättar historien om alla dem vi i högtidliga sammanhang påstår vara lika viktiga som elever, lärare och rektor? Vem berättar om de ofta osynliga vaktmästarna, köksbiträdena, institutionsteknikerna och städerskorna? Jag skulle vilja se en **Folkhögskoleminnen** om alla dem som faktiskt skapade mycket av det som gör att så många elever när de kommer tillbaka på 20-, 30-,40 eller

50-årsjubiléerna säger: "Ja folkhögskolan, ja. Det var det bästa året i mitt liv." Ni vet ju, för ni har hört det allesammans, men innan historierna försvinner, alla dessa historier som sammantaget är den svenska folkhögskolan; *hjälp till att berätta.*

Nu slutar jag. Svetten rinner och jag har säkert feber igen.

Stewe Claeson

Oscarspriset i svensk folkbildning

Oscarspriset i svensk folkbildning är ett nyinstiftat pris av Oscar Olsson museet i Malmö. Priset delas ut årligen till en person eller förening som särskilt utmärkt sig för ett gott folkbildningsarbete eller för att på annat sätt ha verkat i god folkbildningsanda. Syftet med priset är att uppmärksamma goda förebilder i folkbildningssammanhang och öka medvetenheten om folkbildningens insatser. Priset består av ett stipendium jämte diplom och blommor. Årets prissumma är 10 000 kr. Pristagaren kommer också att presenteras i Oscar Olsson Museets Årsbok.

Pristagare utses av en jury på grundval av inkomna nomineringar. Nominering insändes via e-post till: monica.bokenstrand@nbv.se eller per post till: Oscar Olsson Museet i Malmö, att: Monica Bokenstrand, Kungsgatan 16 B, 211 49 Malmö senast den 15 juni 2013.

Prisjury 2013:

Ordförande Margareta Pålsson, landshövding Skåne. Annelie Roswall Ljunggren, generalsekreterare Folkbildningsförbundet.

Kerstin Rydbeck, professor i biblioteks- och informationsvetenskap Institutionen för ABM, Uppsala Universitet.

Mats Bernerstedt, ordförande i Föreningen för Folkbildningsforskning och i Civilsamhällets organisationer i samverkan.

Stellan Boozon, tidigare studierektor och lektor i vuxenpedagogik samt föreståndare vid Vuxenutbildarcentrum vid Linköpings universitet.

VILL DU RESA TILL KURDISTAN

I Folkhögskoleveteranen nr 1, 2011 skrev Kerstin Mustel om folkhögskolan i irakiska Kurdistan, invigd 1 oktober 2010. Aso Folk High School ligger i staden Silemani/Suleimaniah. Föreningen Tornseglarna och folkhögskolorna Skeppsholmen, S:ta Birgitta, Skarpnäck och Röda Korset är engagerade. Katarina Korp, Skeppsholmens folkhögskola, var där senast nu i december och svarar gärna på frågor per telefon 070-886 68 46. Den kurdiska folkhögskolans rektor heter Henrik Göthberg.

Skulle du vilja resa dit, förslagsvis i oktober 2013? Skriv i så fall en intresseanmälan till Lena Skördeman, Stureborg, 573 94 YDRE, eller [lena@skordeman.com](mailto:lens@skordeman.com).

Är det skillnad på internat- och externatdeltagare

Sverige har idag 150 folkhögskolor. 106 av dem har internat, 44 är externatskolor. Av alla deltagare på folkhögskolans långa kurser bodde 2011 c 6.000 av dem på internat. Det innebar samtidigt att ungefär 24.000 antingen gick på en externatskola eller på en internatskola men inte bodde på internatet.

FBR har initierat en kartläggning för att se vilken betydelse internatet har idag och om det finns några skillnader mellan internatdeltagare och externatdeltagare och deras upplevelse av studietiden på folkhögskola. I studien ingick också att intervjua rektorer på både internat- och externatskolor om deras tankar och erfarenheter av förutsättningarna för de olika boendeformerna. Avsikten är att senare göra en djupare utvärdering av internatets betydelse.

Kartläggningen blev nyligen klar och ja, visst finns det skillnader! De som bor på internatet är mycket unga, de flesta under 25 år, och de är lika många män som kvinnor. Eftersom de är så unga har de inte hunnit bilda familj. Många har ingen arbetslivserfarenhet. De flesta är födda i Sverige, har ett avslutat gymnasium bakom sig och har kommit till skolan för att fördjupa sig i ett favoritintresse. De går på en särskild kurs, gärna i musik, teater, konst eller liknande. En mindre grupp går på allmän linje för att få behörighet. Men alla mår inte så bra. Rätt många har en psykisk funktionsnedsättning av något slag och minst en tiondel av dem har behov av särskilt stöd i en trygg miljö.

Externatdeltagarna är litet äldre, fyra av tio är över 31 år, och har familj och barn under 18 år. Externatet har en dubbelt så stor andel deltagare som är invandrare. Många av dem är kvinnor, på externatet utgör kvinnorna två tredjedelar. En del av dem har gymnasieutbildning, men fler än på internatet har bara grundskola och går allmän linje för att få behörighet.

2010 gjordes en deltagarundersökning som frågade dem som nyligen avslutat sina studier på folkhögskola hur de upplevde folkhögskoletiden. I samband med den här kartläggningen gjordes en jämförelse mellan internat- och externastuderande för att se om de har olika erfarenheter med sig av den tiden. En stor andel av folkhögskolans deltagare har mycket positiva erfarenheter av folkhögskoletiden. De uppger att de har fått stort stöd av lärarna, och de upplever att de förändrats och fått bättre självförtroende, blivit aktivare i studiesituationen och lärt sig samarbeta med andra. De säger att de har blivit mer intresserade av kulturella frågor och av olika fritidsaktiviteter.

I nästan alla avseenden finns en gradskillnad, inte stor men genomgående, mellan internatboende och externatdeltagare så att andelen internatboende som har positiva erfarenheter är större. Samtidigt måste man när man tolkar resultaten också se på det faktum att grupperna har olika sammansättning. Internatboende är yngre, omognare, mestadels inriktade på att utveckla sina personliga intressen och talanger. De får ut mycket av det kollektiva livet på internatet och utvecklar där sin sociala förmåga. Externatarna är äldre, har ibland erfarenhet av arbetslöshet och de flesta av dem har fokus på att få behörighet, även om också de gärna utvecklar sina personliga förmågor.

Internatet verkar ge en intensivare lärmiljö, ett lärande boende, som passar vissa grupper särskilt bra. För andra grupper, som t ex invandrarkvinnor i storstäder och förorter, är internatet inte en valmöjlighet. För dem är externatet bättre.

En beskrivning av mina intervjuer med rektorerna där de delger sina erfarenheter och visioner kommer i nästa nummer av Folkhögskoleveteranen.

Kerstin Mustel

**Har du betalat medlemsavgiften för 2013?
150 kronor till plusgiro 400 28 34-2.
Meddela namn, adress, telefon och e-postadress**

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING 2011 OCH 2012

STYRELSEN

Styrelsen har sedan årsmötet 2011 i Örebro bestått av Lena Skördeman, ordförande, Jörgen Håkansson, sekreterare, Britt-Marie Danestig, kassör, Kerstin Mustel och Stellan Boozon, med Rune Nilsson och Rikard Lilljeqvist som suppleanter. Den tidigare styrelsen sammanträdde den 20 januari och den 27 april. Efter årsmötet 18 maj samlades den nyvalda styrelsen för konstituering och därefter den 1 september. 2012 hölls styrelsemöten 24 januari, 25 april, 20 september och 27 november.

Revisorer har varit Björn Höjer och Paul Reichberg med Ingemar Sallnäs som suppleant. Valberedningen har bestått av Sture Hansson, Margret Kihlén och Sören Magnusson.

Föreningen hade vid senaste årsskiftet 157 medlemmar.

MEDLEMSBLADET FOLKHÖGSKOLEVETERANEN

Den verksamhet som under perioden varit mest synlig för alla medlemmar är medlemsbladet. Det har fått flera sidor och flera bilder, på papper svartvita (av kostnadsskäl) och digitalt via hemsidan i färg. Sedan årsmötet i maj 2009 arbetar en kommitté med Rune Nilsson, Egil Boräng och Jörgen Håkansson. Bertil Forsberg har svarat för grafisk formgivning, tryckning och utsändning av bladet till medlemmarna. En fast utgivningsplan ger ett nummer varje kvartal.

MEDLEMSKONTAKT

Till alla medlemmar har sänts en omfattande enkät som 82 medlemmar har besvarat. Svaren har utförligt bearbetats och en sammanfattning har presenterats i medlemsbladet nr 2 2012. Styrelsen har utifrån denna bearbetning fört diskussioner om föreningens kommande verksamhet. Styrelsen noterar med tacksamhet att så många medlemmar är beredda att aktivt gå in i verksamheten.

HEMSIDAN

har reviderats och kompletterats, bl.a. med ljud- och bildinslag, av Tore Mellberg som nu ansvarar för den. Adress vetfolk.dinstudio.se.

REGIONALA TRÄFFAR

har genomförts 2011 på S:ta Elisabets folkhögskola Göteborg den 6 april, på Kvarnby folkhögskola i Malmö 13 – 14 april, på Södra Vätterbygdens folkhögskola den 12 oktober och på Lunnevals folkhögskola den 18 oktober. 2012 samlades vi på Hjälmares folkhögskola i Alingsås den 3 april, på Fellingsbro folkhögskola 24 april och på Nordiska folkhögskolan i Kungälv 22 oktober.

LITTERATURSEMINARIUM OCH KURS

Två andra ambitiösa satsningar har rönt stor uppskattning. En kurs genomfördes som en fjällvandring med natur- och kulturupplevelser, utgående från Bäckedals folkhögskola i Sveg 10 – 13 september 2012. Rikard Lilljeqvist ansvarade för den.

Med utgångspunkt i antologin Folkhögskolan i Litteraturen samlades tjugofem medlemmar i Folkbildningsrådets lokaler i Stockholm den 27 november 2012. Björn Höjer, antologins redaktör, visade på valda författare ur boken, och därefter presenterade Rune Nilsson Gunnel Furulands nya bok På upptäcktsfärd i folkhögskolans värld.

RESOR

Resor till Wien och till Litauen har bjudits ut men inte samlat tillräckligt antal intresserade. Nya försök planeras.

BOKLAGER

Återstående upplaga av föreningens böcker Folkhögskoleminnen I-III finns numera i lager hos Bildningsförlaget, som också sörjer för försäljningen. (Adress: Västra Sörby, 387 92 Borgholm Tel: 0485 -56 02 36, Fax: 0485-56 03 50. E-post: bildningsforlaget@telia.com.)

Marknadsföring liksom försäljning har under perioden varit blygsam.

SAMARBETE

Veteranföreningen har samverkat med SFHLs styrelse och har medverkat på SFHLs utbildningsdagar kring folkhögskoledidaktiska frågor. Under perioden har informationsutbyte skett med Karibu Tanzania.

SLUTORD

Den här redovisade tvåårsperioden har präglats av en omfattande verksamhet. De regionala aktiviteterna har breddats och intensifierats. Styrelsen har mött intresse och engagemang för föreningen, manifesterad inte minst i den medlemsenkät som genomförts. Allt sammantaget ger erfarenheterna av den gångna tvåårsperioden en god grund för att se framtiden an med tillförsikt.

BALANSRÄKNING

Tillgångar	2012 12 31	2011 11 31
Nordea Sparkonto	23 270	22 871
PlusGiro	8 317	6 322
Omslutning	31 587	29193
Utstående fordran SFHL	460	
Totalt	32 047	29193
Kostnader		
Medlemsavgifter (Folkb.forskn.)	-250	
Styrelsemöten	-7 521	-10 082
PlusGiro/Administration	-4 195	-2 380
Seminarier	-475	
Medl.blad/hemsida	-6 864	-3 021
Litteratur	- 1 200	
Totalt	-20 255	-15 733
Intäkter		
Medlemsavgifter	20 168	8 650
Styrelsemöten	75	1 465
Litteratur	1 400	250
Seminarier	590	
PlusGiro/Administration	17	
Ränta KF Sparkassa	110	
Ränta Nordea Sparkonto	399	371
Totalt	22 649	10846
Resultat	2 394	-4 887

NYA STADGAR

Styrelsen förslår årsmötet att anta nya stadgar. Den största ändringen är att man vill öka rekryteringsunderlaget så att även förtroendevalda inom folkhögskolan ska kunna bli medlemmar.

STADGAR FÖR FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING

§ 1 Namn

Föreningens namn är Folkhögskolans veteranförening.
Föreningens organisationsnummer är 802457-7853.

§ 2 Syfte

- Föreningens syfte är
- ✓ att följa och främja utvecklingen inom folkhögskolevärlden,
  - ✓ att vara ett forum för social kontakt och trevnad genom att ordna möten, seminarier och resor,
  - ✓ att informera genom medlemsblad och aktiv hemsida.

§ 3 Medlemskap

Föreningen står öppen för den som verkat inom folkhögskolan som anställd eller förtroendevald och som erlagt gällande årsavgift.

§ 4 Årsmöte

Årsmöte hålles vartannat år senast under maj månad. Medlemmarna kallas senast en månad före årsmötet. Medlemmar kan väcka motioner som ska vara styrelsen tillhanda senast fyra veckor före årsmötet. Rösträtt får inte utövas via fullmakt.

Årsmötet

- ✓ behandlar styrelsens verksamhetsberättelse och ekonomiska redovisning,
- ✓ avgör frågan om ansvarsfrihet,
- ✓ beslutar om medlemsavgiftens storlek,
- ✓ behandlar de närmaste årens verksamhet inklusive inkomna motioner,
- ✓ väljer för två år ordförande, styrelse, två revisorer med en ersättare samt valberedning.

§ 5 Styrelse

Föreningen leds av en styrelse om fem personer och två ersättare. Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och kassaförvaltare. Styrelsen företräder föreningen, bevakar dess intressen och handhar dess angelägenheter. Föreningens firma tecknas av ordförande och kassaförvaltare var för sig eller av styrelsen i sin helhet. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden. Den är beslutför när minst tre ledamöter är närvarande.

§ 6 Stadgeändring

Beslut om stadgeändring fattas av ordinarie årsmöte med minst 2/3-dels majoritet av antalet närvarande medlemmar. Då beslutas även när ändringen ska träda i kraft.

§ 7 Upplösning/Sammanslagning

Beslut om upplösning eller sammanslagning med annan förening beslutas av två årsmöten varav minst ett ordinarie. Då beslutas också hur man ska använda tillgångarna. Besluten ska fattas av minst 2/3-dels majoritet av antalet närvarande medlemmar.

Dessa stadgar antogs på årsmöte den 21 maj 2013.

Folkbildningsutredningen (SOU 2012:72)

Amnå kan tänka sig ge mer till folkhögskolorna

Erik Amnå har utrett om statsbidraget till folkbildningen (studieförbund och folkhögskolor) är relevant och hur oberoende utvärderingar kan göras för att rapporteras till regering och riksdag.

Riksdagen beslöt 2006 att syftet med statsbidraget skulle vara att

- 1) stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin;
- 2) bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen;
- 3) bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt
- 4) bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Amnå förordar att de fyra syftena bör behållas i sin nuvarande form men har synpunkten att de sju verksamhetsområden som tidigare kompletterat och preciserat dem bör tas bort.

Man finner en i utredningen uttalad kritik mot studieförbunden för att statsbidraget inte har en mer styrande effekt. Det har blivit volymjakt, kvantitets- snarare än kvalitets-tänkande, orientering mot "lönsam" snarare än syftesorienterad verksamhet, tröghet i ett konserverande resurstilldelningssystem, en begränsad orientering mot att nå nya deltagargrupper m m.

Folkhögskolorna ligger närmare syftena med statsbidraget t ex genom att motverka utbildningsklyftor, nå nya deltagargrupper och bidra till att fler kan gå vidare till studier och arbete.

Utredaren tycker därmed inte att det är givet att statsbidraget även i fortsättningen ska delas hälften/hälften mellan studieförbund och folkhögskolor.

Han ifrågasätter också om inte folkbildningens särart, utöver att vara fri och frivillig, är mer retorik än praktik. Detta med tanke på att utvecklingen inom utbildningsområdet i

övrigt är så dynamisk när det gäller både innehåll, former och effekter.

Erik Amnå har flera konkreta förslag kring hur folkbildningen ska utvärderas i framtiden.

1. Statliga utvärderingar bör knytas tydligare till de fyra syftena.
2. De bör fungera som underlag för politiskt beslutsfattande. Det innebär att både studieförbund och folkhögskolor mer systematiskt ska inkluderas i studierna.
3. Man bör skilja mellan studieförbund och folkhögskolor. De bedriver i stor utsträckning olika verksamhet vad gäller deltagare och inriktning.
4. Folkbildningen bör utvärderas vart tredje år.
5. Utbildningsuppdraget och kulturuppdraget bör utvärderas var för sig.

Folkbildningsrådet bör få ett förtydligat uppföljningsansvar, som bättre kan fungera som underlag för regeringens redovisning till riksdagen. Rådet bör redovisa sin bedömning av inkomna ansökningar om statsbidrag från nya organisationer. Det gäller inte minst hur rådet hanterar den allt viktigare men också känsliga balansen mellan allmänintresset att säkerställa mångfald och pluralism inom varje folkbildningsinstitution och särintressen hos minoritetsgrupper som önskar egna institutioner. Folkbildningsrådet bör också ange vilka effektiviserings- och rationaliseringsåtgärder man vidtagit för att frigöra mer resurser från administration till lokal folkbildningsverksamhet.

Den tämligen korta utredningen har en påtaglig täthet och rymmer på och mellan raderna utöver förslagen uppfattningar och hållningar, som är mer resonerande och nyanserade än vad ovanstående komprimerade sammanfattning antyder.

Stellan Boozon

Följ med till Stora Karlsö 3 – 7 juni 2013

En naturkurs i samarbete mellan Studieförbundet och Folkhögskolans Veteranförening.

Under fyra dagar kommer vi att få uppleva Stora Karlsös fantastiska natur och även få en god inblick i öns kulturhistoria. Deltagarna kommer att bo samlat i olika byggnader på fyrplatån med del i 2-bäddrum. I kursen ingår tre dagliga mål mat i restaurangen. Kursavgiften är 5 600 kronor inklusive resa tor. Klintehamn-Stora Karlsö.

Sista anmälningsdag **30 april**. Anmäl till Hanna Lenholm, Studieförbundet: 0498-29 12 25.

Terrängen på Stora Karlsö är relativt lättgången och stigarna väl banade. Dock är ön bitvis rätt kuperad och framförallt "fyrtrappan" från Hien upp till Fyrplatån är brant och kan upplevas som ganska jobbig. Den trappan måste man orka med några gånger om dagen! (I nödfall finns dock tillgång till bil.)

Om du har några frågor gällande kursen eller maten, kontakta gärna någon av nedanstående:

Kursledare:

Håkan Elmquist, Folkhögskolans Veteranförening: 0159-125 95, 070-471 68 24.

Åke Andersson, Sveriges Ornitologiska förening: 033-25 49 54, 070-212 03 21

Ann Melin, VD Stora Karlsö: 0498-21 06 56, 070-593 63 64, vd@storakarlso.se

Karlsörestaurangen: 0498-24 10 19, restaurangen@storakarlso.se

Mer information om Stora Karlsö finner man på: www.storakarlso.se

Nedan följer en skildring från motsvarande kurs för två år sedan.

Naturupplevelser på Stora Karlsö

Stora Karlsö

Det var juni 2011 och avresa med morgonbåten från Klintehamn. Överfarten till Stora Karlsö tog cirka 30 minuter. I Norderhamn, där vi lade till, har det varit mänsklig aktivitet sedan stenåldern. Där kunde vi direkt lämna vårt bagage. Efter frukosten i "Tummens" restaurang, där alla måltider

serverades, började sedan en spännande och upplevelserik kursvistelse på ön. Stora Karlsö är näst efter Yellowstone National Park i USA, världens äldsta naturskyddade område och synnerligen rikt på udda sevärdheter.

Kursledare var vår veterankollega Håkan Elmquist, biolog och entomolog samt Åke Andersson, ornitolog. Det kan i denna miljö och med eminenta kursledare ta lång tid att vandra en sträcka på ungefär en kilometer som från Norderhamn till öns högsta punkt Röisu haid, 51,6 meter över havet. Där finns ett bronsålderröse med ett ensamt träd också kallat Linnés ask efter blomsterkungens besök på ön några dagar 1741. På vägen dit blev det ständiga avbrott för att i tyst fascination eller med förtjusta utrop skärsåda något litet kryp, någon ståtlig orkidé eller lyssna på en fågel, som våra kursledare gjorde oss uppmärksamma på. Och de var ständigt observanta och visade oss sina nya upptäckter. På detta sätt skulle vi sedan under tre hela dagar utforska ön. Någon dödtid fanns inte på schemat. Det blev besök på Stora Förvar öns största grotta. Här har man genom utgrävningar kunnat följa mänsklig verksamhet från medeltiden ner till stenåldern. Vi genomkorsade Norderslätt och Marmorberget som i stor utsträckning kännetecknas av alvarmark. Här trivs orkidéerna Adam och Eva och S:t Pers nycklar liksom gul och vit fetknopp samt den väldoftande kryddväxten backtimjan. Öns vanligaste växt är fårsvingel och i klippkanternas rasbranter finns lummiga lövskogsgremsor med ymnig växtlighet och blommande örter. På väg ner från inkvarteringen vid det gamla fyrområdet till frukosten i restaurangen kunde vi varje morgon utöver fåglarnas jubelkonsert också uppleva färgrikedom och dofterna från den frodiga växtligheten. Nedanför fyrplatån på små klipphyllor häckade denna tid tusentals sillgrisslor och tordmular. Några veckor senare skulle sedan de små grissleungarna vara huvudrollsinnehavare i Karlsös mest spektakulära drama, grisslehopningen.

Och tidigt, tidigt varje morgon tog Åke oss med ut på fågelskådning. Det blev sinnliga vandringar. Medan junisolens lekta i den skira

grönskan bland Hiens lövträd och buskar eller vid Myrens snår och rika blomsterprakt blev vi alla smått lyriska när han guidade oss genom fågelorkesterns repertoar och lärde oss att känna igen solister som näktergal, grönsångare, rödhake, lövsångare, lundsångare, höksångare och rosenfink. Här i den friska morgonluften med sitt försommarljus, sina dofter och melodier kunde vi uppleva oss vara i paradiset. Det måste vara sådana stunder Verner von Heidenstam inspirerades av när han skrev dikten "Paradisets timma". (Här andra hälften av dikten).

*Du äng låt kalkar glimma
kring älvans lätta hä!*
*Du paradisets timma,
din dagg gjut i vår själ!*
*Än jublar fågelsången
kring gryningsljusa sund
så klar som första gången
i tidens första stund*

Efter denna "Paradistimma" fortsatte vi en stund före frukosten med studier av insekter.

Vid Strandhuset hade Håkan konstruerat en insektsfälla för att locka dit flygfån på natten. Denna skulle nu vittjas. Här fick vi beskåda allt från olika små insekter till större fjärilar, som fastnat i den finmaskiga håven, medan Håkan sakkunnigt visade och berättade om de små krypen.

På Sveriges nationaldag arrangerades detta år för första gången Karlsödagen. Ett välkomponerat program hade tagits fram. Extra båturer hade satts in och det blev liv och rörelse under hela dagen med guidningar i grupper kring olika teman om öns historia, fågelliv, växter, arkeologi och skrönor från svunnen tid. För det sistnämnda temat svarade läraren på Gotlands folkhögskola Calle Brobäck, som med sin muntra dialekt fick publiken att trivas.

Sista kvällen dukades det upp till fest i restaurangen. Då fick vi avnjuta "Kaptensmenyn". Riktigt lyxigt sade någon! Det var enbart nöjda kursdeltagare som under parollen "Stora Karlsö i våra hjärtan" dagen därpå lämnade ön.

Jörgen Håkansson

Resa till Habsburgarnas hjärta Wien och Eisenstadt under maj 2013

<http://www.habsburger.net/en/>
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Wien>
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Eisenstadt>

Under många århundraden dominerades Europa av det heliga tyskromerska riket, som en del ansåg varken var heligt tyskt eller romerskt. Dess huvudstad var Wien och habsburgarna dess regenter.

Vi besöker Wien och Eisenstadt

I Wien stiftar vi bekanskap med olika museer som behandlar stadens och landets historia.

Ett besök på Wiener Staatsoper är en upplevelse.

Vi åker till Eisenstadt som ligger en timmes väg söder om Wien där vi gästar Europahaus.

<http://www.europahaus.eu/> En institution som bedriver pedagogisk verksamhet om centraleuropas utveckling.

Där samtalar vi också om hur Österrike behandlar Europas historiska utveckling.

<http://www.khm.at/en/collections/collection-of-arms-and-armor/history-of-the-collection/>

<http://www.kriminalmuseum.at/zeitgesch.html>

<http://www.jmw.at/en>

Om du tycker detta verkar intressant bör du höra av dig senast den 1 april till paul.reichberg@folkbildning.net eller 0706-738 564.

Välkommen till vårträff i Linköping onsdagen den 24 april

Utifrån ett tidigare annonserat tema, **Valla i världen - från ulandslinje till globaliseringskurs**, får vi en bild av Valla folkhögskolas historia och verksamhet.

Med hjälp av Monica och Staffan Roselius, lärare vid skolan under många år, ges först en övergripande orientering om skolan innan vi med deras hjälp fördjupar oss i dess internationella verksamhet genom decennierna. Även Hans Öberg, ansvarig lärare i dagens internationella kurser, medverkar.

Träffen, som är öppen för alla, äger rum **onsdagen den 24 april kl 10-16**. Samling sker kl 10 vid receptionen i Linköpings universitetets D-hus i vilket F-programmet huserar och vars lokaler vi får låna. (Valla är som kanske bekant enligt egen utsago den enda folkhögskola som har ett universitet på tomtent!)

Kostnaden för kaffen och lunch blir c 100 kr, som betalas på plats. Anmälan till Lena Skördeman per telefon 0140-40 005 eller per mejl lena@skordeman.com, senast den 10 april.

Från Resecentrum/stationen tar man buss 12 mot Lambohov eller buss 20 mot Mjärdevi. Hållplatsen heter Vallfarten. Gå över gatan och följ Mäster Mattias väg till slutet. Med bil från E4:an tar man av vid Linköping V och kör en bra bit fram till en stor rondell, svänger höger vid den första avfarten (skylt "Universitetet"). Kör förbi/genom "folkhögskolerondellen" och fortsatt till universitetets avfart 2. Ni är då på Mäster Mattias väg. Följ den till slutet av parkeringen. Då ser man receptionen där vi samlas.